

*Biskop Tor Singsaas, tale i Nidaros domkirke ved nyttårmottagelse, Nidaros bispedømme
14.01.2015:*

Størst i Guds rike!

Godt nyttår!

Takk for den samlinga vi nå alt har hatt i Erkebispegården, som en åpning av Nyttårmottagelsen. Det er noe helt spesielt å få fortsette, og avslutte her i Nidarosdomen;

- **Noen innledende ord om Guds ansikt og menneskets ansikt: Ansiktets teologi og Ansiktets antropologi**

Hva vil jeg si med dette?

Ansiktets teologi; En lære om Guds ansikt.

Ansiktets antropologi; En lære om menneskets ansikt.

Det kan sikkert bli sagt enklere, og mindre «akademisk snobbete».

Innholdet i dette er dypt alvorlig, - talende.

- **Ansiktets antropologi; Menneskets ansikt**

Først til menneskets ansikt, - ditt og mitt ansikt.

Vi kan gi liv, - og vi kan ta liv fra et medmenneske med måten vi vender vårt ansikt på. Enten mot vårt medmenneske, - eller vi vender vårt ansikt bort fra det.

Ansiktet er speilet til menneskets sjel.

Vårt ansikt sier hvem vi er, og hva vi vil.

Når vi møter hverandre, søker vi hverandres ansikt.

De fleste av oss har vært oppe i den situasjon, at den vi holder mest av, ikke vil vende sitt ansikt mot oss. Det er umulig å fange blikket til ham eller henne.

Fortvilelsen og redselen veller innover oss.

Vil vi miste den vi mest holder av?

Liv og krefter forlater oss. Angsten kryper inn i oss som på tusen bein. Vi sover ikke. Spiser ikke. Tapet av et kjært ansikt suger livskraft og livsmot ut av oss. Vi kjemper for livet. Det

bortvendte ansikt er tegnet på at livet og kjærligheten er borte. Et oppgjør må til. Et krevende forsoningsarbeid.

Når så den kjære igjen vender sitt ansikt mot en, - blikk møtes, - og øyner blir hos, - da er det som å få livet tilbake! Plutselig blir en vår fargene, lyset, sola, kjenner luktene, hører fuglene synge, ser barna leke, hører latter og glede. Møter andre menneskers ansikt. Da er det som å ha gått fra langfredag til påskedag. Livet har langfredags- og påskedagsopplevelser.

Kjærligheten driver angsten vekk!

Den fransk-litauiske filosofen Emmanuel Levinas kalles for ansiktets filosof. Han taler om Den Annens ansikt. Han sier at det melder seg et ansvar for Den annen når du møter Den annens ansikt. Begge er uerstattelige. Det ligger en appell i Den annens ansikt. Til syvende og sist uttrykker appellen; Du skal ikke drepe. Du skal ikke ta livsmotet fra et medmenneske. Han sier; En Annen står bak ditt medmenneskes ansikt, som et nærvær av noe større, - som utfordrer deg, - slik at du må spørre ditt medmenneske; Hvem er du, - hvor kommer du fra, - hva vil du jeg skal gjøre for deg. Spørsmålet er; blir du, eller går du forbi?

Frans av Assisi på 1200-tallet sa enda mer spesifikt, Kristus står bak ditt medmenneskes ansikt, - også ditt ansikt står han bak,- når du er den minste.

Utfordrende, - å møte et medmenneskes ansikt, - også å møte ditt ansikt!

I biografien til Prof. Jacob Jervell ble han spurt av forfatteren Kari Veiteberg om hva han nå som pensjonert professor leste av bøker? Og på sin vanlige uventede og uvørne måte svarte Jervell at han hadde sluttet å lese bøker. Å – hva nå da, - ville hun vite? Nei, nå gikk han opp og ned Kirkeveien og leste ansikter.

Jacob Jervell hadde fanget hva det handler om. For å leve må vi møte hverandres ansikt. Vi lever av hverandres ansikt.

□ Ansiktets teologi: Guds ansikt

Vi har det fra ham: 4. Mosebok 6, 24 – 26: den aronittiske velsignelsen;

***Herren velsigne deg og bevare deg! Herren la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig.
Herren løfte sitt ansikt mot deg og gi deg fred!***

(I den nye oversettelsen er ansikt bruk 2 ganger, - ordet åsyn er utelatt. Men i vårt liturgiske språk har vi beholdt åsyn.)

Vi har det fra ham. Ansikt gir liv. Gud vender alltid sitt ansikt mot oss. Det er aldri vendt bort fra en eneste en av oss.

Gudbilledligheten kommer fram i oss når vi vender ansiktene mot hverandre.

Jeg tror det sterkeste med Jesus Kristus var møtet med hans ansikt. Det eneste ansikt du kan se inn, øyner som du møter uten å gå i stykker, uten å måtte skjule deg. Den eneste du våger å

vise hele deg. Han vil aldri skade deg, gjøre narr av deg, - få deg til å skjennes. Han holder varsomt fast i ditt liv, slik at ingen ting går i stykker hos deg.

□ **Barna i fokus i 2015**

Jeg begynner slik med tanker omkring ansikt som metafor for hva som gir liv, og hva som frata oss livsglede, - for i Nidaros bispedømme skal vi i 2015 sette barnet i fokus.

Barn må møte ansikt som er vendt mot seg. Øyne som ser på seg. Alle barn må ha en voksen som bryr seg om seg, og som verner og gir varme, omsorg og beskyttelse. Barn skal ikke være redde. Barn skal få være barn, og ikke mor og far eller foresatt for egen mor og far.

Vi ønsker å løfte fram barnet og barndommens karakter med vekt på kunnskap om barnet, respekt og varsomhet og vektlegging av at barnet som alle oss andre er medsendt en hellighet som beskyttelse av Gud. Ingen eier barnet. Barnet har fått livet i gave fra Gud. Det har som alle oss andre en urørlighetssone som ingen skal krenke.

Vi må som voksne ha vår positive oppmerksomhet vendt mot barnet i hverdagen. Vi skal være medmennesker som kanskje må gå ned i knehøyde for å se barnet i øynene.

Vi vet at barn og barndom er satt under sterkt press av markedskreftene. Barn blir gjort til objekter og innlemmet i voksenkulturen. Sosiale medier medvirker til kynisk forbruk av barn. Sist høst ble vi djupt sjokkert over avsløring av systematisk mobbing av barn og unge på facebook, - slik at en ikke orket å leve lenger.

Vi voksne har et ansvar for vår egen måte å være forbilder på, men også ved å ha vår oppmerksomhet mot barn og unge som kjenner seg utenfor. Det er så viktig å vite om **i allfall en voksen** som har vist en omsorg og oppmerksomhet når en føler seg forlatt og ensom blant jevnaldrende. Det ligger et sterkt håp i at det er noen som bryr seg. Et nabobarn trenger en voksen nabo ved siden av mor og far. En som hilser blidt når en går forbi. Stopper opp og ser på en.

Mange barn lever tett innpå, og langt inn i et helvete hvor far eller mor sliter med alkoholen. Hvert år før jul kommer dette opp. Godt er det. Barn tilbringer julaften på badet med låst dør av frykt for hva rusede foreldre kan finne på, - hørte vi. Dette skaker oss dypt. Hva kan vi gjøre, - den enkelte av oss? En ærlig samtale om alkohol som samfunnsproblem er egentlig tabu, og særlig relatert til den enkeltes ansvar. Er det slik at vi ikke lar det berøre oss som enkeltmennesker, dersom vi ikke har problemet tett innpå oss? Er det slik at en har gjort dette til storsamfunnets problem og utfordring, - en lar samfunnet avlaste seg, og gi frihet til å gjøre hva en vil? Solidaritetstanken, en personlig solidaritetsstrategi overfor de som sliter med alkoholrelaterte problemer, utfordrer oss som enkeltmennesker.

Og mange barn lever i fattigdom. De er satt utenom det andre barn får oppleve i hverdagen. Dette er et samfunnsproblem, - som virkelig roper på en løsning.

Til sist; men mye mer kunne vært nevnt om barns oppvekstvilkår; Asylbarna. Jeg minner bare om de syv søstrene i Namsos som fortsatt sitter og venter på at de skal få vende hjem til der de hører hjemme, blant venner og naboer i Namsos. Dette er uverdige. Barn skal ikke behandles slik i vårt land. Uansett hvor de kommer fra, og på hvilken måte de kom.

Vi vil fokusere på barns liv og oppvekstvilkår i samarbeid med mange dette året, både i kirke og samfunn.

Størst i Guds rike er barnet kalt, medsendt en hellighet av Gud som beskyttelse.

La oss reise oss og syng;

«Solbarn, jordbarn, bak din tynne hud stråler mot oss kjærlighet fra Gud.

Hør oss, se oss, Stjernebarn stig ned, så jordens barn i alle land finner julens fred.» (NoS 13 nr. 26 v. 1)

Dette har vært min yndlingsalme i jula.

«Hør oss, se oss, Stjernebarn stig ned, så jordens barn i alle land finner julens fred.»

Vår fremste og eminente predikant **Karsten Isachsen** forteller i en juleandakt sist jul om Fernando Silva som er leder av barnehospitalet i Managua. Han går gjennom hospitalet sitt på julekvelden for å se til at alt er i orden. Da merker han at det er noen som følger etter ham. Det lyder forsiktig som fottrinn av bomull. Han oppdager at det er en av de små pasientene hans. Det er halvmørkt. Men Fernando kjenner barnet igjen, en gutt - uten familie, - et barneansikt merket av døden. Og øynene til gutten ber om unnskyldning, eller kanskje ber de om lov, - for munnen beveger seg. Fernando bøyer seg ned, og gutten rører ham med hånden og sier: « Si til..., si til..., » hvisket gutten,; «si til noen at jeg er her»

«Si til noen at jeg er her» - en eksistensiell bønn som ligger og hvisker i oss alle.

«Stjernebarn – stig ned»

- **Jesus-fortellingene**

Et Guds ansikt som møter oss i Jesus Kristus. Vi møter hans ansikt i de mange Jesus-fortellingene i Det nye testamente.

Derfor skal vi dette året løfte særlig fram Jesusfortellingene. De må fortelles om igjen og om igjen. Når vi forteller blir de til levende fortellinger. Og de må fortelles slik at det er som om Jesus kommer gående gjennom rommet.

For kjærligheten, Kristi kjærlighet driver angsten bort (1. Joh. 4,18).

Vi vil gjøre et arbeid hvor vi fokuserer på de viktigste Jesusfortellingene i møte med barn og unge.

Fortellinger må fortelles, ikke fortolkes i hjel.

- **Salmemaratton**

Jeg merker som biskop i Nidaros en sterk bevissthet omkring folkekirka i vårt bispedømme. Vi er midt i et intenst og avgjørende arbeid omkring vår kirkes ordninger. Vi antar at vi i 2017 har tatt et nytt steg i retning av å bli en fri folkekirke, med enda friere relasjoner til staten. Noen er bekymret for om vi kommer ut som en folkekirke hvor folk flest vi kjenne seg hjemme, - at en kjenner kirka si igjen?

I så måte var «Salmemarattonen» i Vår Frue kirke i den første adventshelga en vekker for meg. For en suksess. En stor takk til NRK som vågde dette. Hva var det som skjedde? 2,2 mill. mennesker antar en så jevnlig på programmet gjennom helga. 17.000 innom Vår Frue kirke. Hva var dette for noe? Jeg tror dette viste noe av den dype tilhørighet mange mennesker har til sin kirke, og til det kristne. Salmeboka representerer det kollektive religiøse språk som svært mange fant igjen seg selv og sitt i. Det geniale var også at det var vi glade amatører som fikk synge oss gjennom 899 salmer. Det var ikke det elitære; de største solistene, de beste korkreftene, men det var hovedsaklig oss alminnelige, - gjort på en slik måte at vi alle sang med.

Jeg oppdaget på nytt at den lutherske kirke er jo en syngende kirke, en sang- og salme glad kirke. Det var dette som Martin Luther ga oss på et så enestående vis. En kirke som leste Bibelen på folkespråket og som sang salmer på folkets språk. En kirke hvor Gud har tatt bolig i det alminnelige. Jeg tenker at den enorme responsen vi fikk fra salmehelga i Vår Frue, utfordrer oss til å la de alminnelige salmene og sangene få en enda større plass i våre gudstjenester. Vi har kanskje glemt denne kraften i vår kirkes tradisjon. Dette er et særpreg vi har med oss inn i det store kirkefelleskapet.

- **Terror og ytringsfrihet**

Vi kommer ikke utenom terrorhandlingen i Paris som var forsøk på et dødelig anslag mot ytringsfriheten. Vi har reist oss i protest. Ytringsfriheten er umistelig i et demokrati. Sterke ord er blitt brukt om ytringsfriheten. Den er «hellig». Et stort og krevende ord. Sjeldent brukt i et sekulært samfunn. Et lånord fra det religiøse. Ytringsfriheten er hellig fordi mennesket er hellig, - først. Derfor må ytringsfriheten alltid relatere seg til mennesket. Hvordan er grensene mellom menneskets hellighet og ytringsfrihetens hellighet? Finnes de? Finnes det noe som er mer hellig enn menneskets ukrenkelighet, - går ytringsfrihetens hellighet ut over dette? «Jeg spørger kun», - foreløpig.

Vi trenger nå religionsdialogen, enda mer enn før, hadde jeg nær sagt. Og ytringsfriheten må drøftes i dette rom, men med noe mer tids- og følelsesmessig distanse til det utålelige terroranslaget i Frankrike. Derfor er jeg glad for den talestolen for religionsdialog som er satt opp, og er i jevnlig bruk på Stiklestad. Den trenger vi nå framover. Og over lengre tid har vi planlagt et seminar i samarbeid med Falstad hvor dialogen mellom de tre religionene med «felles stamfar» Abraham, jødene, muslimene og de kristne, blir drøftet.

- **Takk**

Takk for samarbeidet i 2014. Dette året stod i Grunnlovsjubileets tegn på mange vis. Og vi er særlig stolte over «Grunnlovsboka» vår, hvor bispedømmets moderne katedral, Steinkjer kirke, «Weidemannskatedralen» pryder forsida. Denne dokumenter vesentlige verdier for kirke og samfunn. Viktig å ha på trykk.

Takk for alle møter, i visitaser, ved jubileer og andre viktige hendelser, men og de mange møter med enkeltmennesker som har betydd mye for meg, og ikke minst samlingene i menighetene, - møtene med kirkelige ansatte og frivillige.

I 2014 står særlig brent i minnet brannkatastrofen i Flatanger. Sterke møter med de som ble rammet,- og helt uvirkelig å kjøre rundt fra branntomt til branntomt som minnet om en krigsskueplass. Derfor var det nå så gledelig å få melding om at gjenreisningen går for fullt, og motet og gleden over stedet er igjen i ferd med å vende tilbake.

Likeså sterke møter med de enkeltmennesker og familier som for tiden opplever krevende forhandlinger med Forsvarsbygg på Ørlandet pga etablering av ny Hovedflyplass. Det er Storsamfunnet mot den enkelte. Et voldsomt asymmetrisk forhold som stiller særlig krav til den sterkeste. Jeg henstiller til verdig og rettferdig behandling. Det handler om mennesker som ikke frivillig har valgt å flytte, men som må forlate hjem de er sterkt følelsesmessig knyttet til gjennom generasjoner. Da handler dette om langt flere og dypere verdier enn bare marked og bunnlinje.

Takk til preses Helga for godt og støttende arbeidsfellesskap, hun er pt på tjenestereise til Madagaskar. Og hun ba meg hilse. Likeså til Nidaros bispedømmeråd med sin leder Ola T. Lånke.

Preseembetet er blitt til stor velsignelse for Nidaros bispedømme og Trondheim. Dette har åpnet nye muligheter for bispedømmet og byen. Takk til Trondheim kommune v/ ordfører Rita Ottervik for enestående vertskap for alle kirkelige besøk som kommer til byen. Nå kommer Kirkemøtet til byen i april, i første omgang for 3 år. Men vi håper at det blir for alltid. Takk til Trondheim kommune, Nord Trøndelag fylkeskommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune for at dere aktivt er med og støtter opp omkring dette ønsket. Det skal være spesielt å komme til «Trivelige Trøndelag».

Og det vet folk. For denne **katedralen** er bla grunnen til det.

For den er til inspirasjon for så mange.

Særlig har den vært det for presten og kunstmaleren **Bjørn Bjørneboe**. Han var her mange år en forkynner av Guds nåde med ord, - men og i bilder. Bjørn Bjørneboe er den maler som på særlig vis har latt katedralens billedrikdom få inspirere seg i sin kunst. Bjørn har alltid forkynt. Han har noe på hjertet. Og kunsten åpner opp livet slik intet annet kan. Bjørn Bjørneboe har skjenket Nidaros bispedømme 32 arbeider som nå har fått sin plass i bispedømmets administrasjonslokaler i Erkebispegården. Der fortelles nå Guds historie fra

vegg til vegg. Kraftige og dramatiske streker og farger, men og følsomme strøk og detaljer som peker hen på en som ser den aller minste midt i et mangfold av skapninger.

Det hellige er skjult i det alminnelige.

Takk Bjørn.

Vi ser inn mot den nye år, - med ønske om et nådens år.